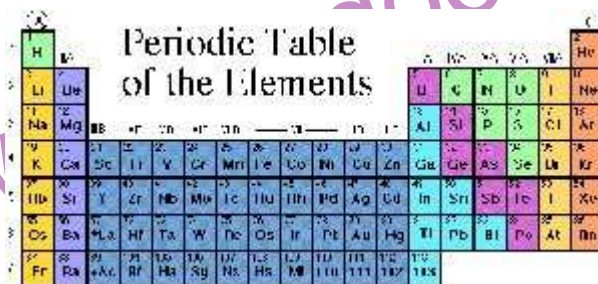

جدول تناوبی

درباره ی جدول تناوبی

جدول مندلیف در تنظیم و پایدار کردن جرم اتمی بسیاری از موارد مندلیف نادرست بودن جرم اتمی برخی از عناصر را ثابت و برخی دیگر را درست کرد.

The image shows a standard periodic table of elements. The title is "Periodic Table of the Elements". The table is color-coded by groups: Group 1 (yellow), Group 2 (orange), Groups 3-10 (various shades of blue and green), Group 11 (purple), Group 12 (pink), Group 13 (light blue), Group 14 (light green), Group 15 (light purple), Group 16 (light orange), Group 17 (light yellow), and Group 18 (light pink). The elements are arranged in rows and columns, with their chemical symbols and atomic numbers.

مندلیف و لوتار میردر مورد خواص عنصرها و ارتباط آنها بررسی های دقیق تری انجام دادند و در سال ۱۸۶۹م به این نتیجه رسیدند که خواص عنصرها تابعی تناوبی از جرم آنهاست. به این معنا که اگر عنصرها را به ترتیب افزایش جرم اتمی مرتب شوند نوعی تناوب در آنها آشکار میگردد و پس از تعداد معینی از عنصرها عنصرهایی با خواص مشابه خواص پیشین تکرار می شوند.

مندلیف در سال ۱۸۶۹ بر پایه ی قانون تناوب جدولی از ۶۳ عنصر شناخته شده ی زمان خود منتشر کرد. در فاصله ی بین سالهای ۱۸۶۹ تا ۱۸۷۱م مندلیف هم مانند لوتار میر با بررسی خواص عنصرها و ترکیب های آنها متوجه شد که تغییرهای خواص شیمیایی عنصرها مانند خواص فیزیکی آنها نسبت به جرم اتمی روند تناوبی دارد. از این رو جدول جدیدی در ۸ ستون و ۱۲ سطر تنظیم

کرد. او با توجه به نارسایی های جدول نیولندز ولوتار میر و حتی جدول قبلی خود جدولی تقریباً بدون نقص ارائه داد که فراگیر و ماندنی شد.

• شاهکارهای مندلیف در ساخت شهرک عناصر :

- روابط همسایگی:

دانشمندان پیش از مندلیف در طبقه بندی عناصر هر یک را جداگانه و بدون وابستگی به سایر عناصر در نظر می گرفتند. اما مندلیف خاصیتی را کشف کرد که روابط بین عنصرها را به درستی نشان میداد و آن را پایه تنظیم عناصر قرار داد.

- وسواس وی:

او برخی از عناصر را دوباره بررسی کرد تا هر نوع ایرادی را که به نادرست بودن جرم اتمی از بین ببرد. در برخی موارد به حکم ضرورت اصل تشابه خواص در گروهها را بر قاعده افزایش جرم اتمی مقدم شمرد.

- واحدهای خالی:

در برخی موارد در جدول جای خالی منظور کرد یعنی هر جا که بر حسب افزایش جرم اتمی عناصر باید در زیر عنصر دیگری جای می گرفت که در خواص به آن شباهتی نداشت آن مکان را خالی می گذاشت و آن عنصر را در جایی که تشابه خواص رعایت میشد جای داد. این خود به پیش بینی تعدادی از عنصرهای ناشناخته منتهی شد.

• استقبال از ساکنان بعدی:

مندلیف با توجه به موقعیت عنصرهای کشف نشده و با بهره گیری از طبقه بندی دوبرایز توانستخواص آنها را پیش بینی کند. برای نمونه مندلیف در جدولی که در سال ۱۸۶۹ تنظیم کرده بود مس و نقره و طلا را مانند فلزی قلیایی در ستون نخست جا داده بود اما کمی بعد عناصر این ستون را به دو گروه اصلی و فرعی تقسیم کرد. سپس دوره های نخست و دوم و سوم هر یک شامل یک سطر و هر یک از دوره های چهارم به بعد شامل دو سطر شده و به ترتیب از دوره های چهارم به بعد دو خانه اول و شش خانه آخر از سطر دوم مربوط به عناصر اصلی آن دوره و هشت خانه باقی مانده ی سطر اول و دو خانه اول سطر دوم مربوط به عناصر فرعی بود

• ساخت واحد مسکونی هشتم:

مندلیف با توجه به این که عناصر آهن و کبالت و نیکل و روتینیم و رودیم و پالادیم و اسمیم و ایریدیم و پلاتینخواص نسبتا با یکدیگر دارند این عناصر را در سه ردیف سه تایی و در ستون جداگانه ای جای داد و به جدول پیشین خود گروه هشتم اهم افزود. در آن زمان گازهای نجیب شناخته نشده بود از این رو در متن جدول اصلی مندلیف جایی برای این عناصر پیش بینی نشد. پس از آن رامسی و رایله در سال ۱۸۹۴ گاز آرگون را کشف کردند و تا سال ۱۹۰۸ م گازهای نجیب دیگر کشف شد و ظرفیت شیمیایی آنها ۰ در نظر گرفته شد و به گازهای بی اثر شهرت یافتند.

• اسانسور مندلیفبه سوی اسمان شیمی :

جدول مندلیف در تنظیم و پایدار کردن جرم اتمی بسیاری از موارد مندلیفنا درست بودن جرم اتمی

برخی از عناصر را ثابت و برخی دیگر را درست کرد. جدول تناوبی نه تنها به کشف عنصرهای

ناشناخته کمک کرد بلکه در گسترش و کامل کردن نظریه ی اتمی نقش بزرگی بر عهده داشت و

سبب اسان شدن بررسی عناصر و ترکیب های آنها شد.

• مجتمع نیمه تمام:

جدول تناوبی با نارسایی هایی همراه بود که عبارتند از :

(۱) جای هیدروژن در جدول بطور دقیق مشخص نبود. گاهی ان را بالای گروه فلزهای قلیایی و

گاهی بالای گروه های گروه هالوژن ها جا میداد.

(۲) در نیکل و کبالت که جرم اتمی نزدیک به هم دارند خواص شیمیایی متفاوت است و با پایه

قانون تناوبی ناسازگاری دارد.

(۳) کبالت را پیش از نیکل و همچنین تلور را پیش از ید جای داد که با ترتیب صعودی جرم اتمی

هم خوانی نداشت. با پیش رفت پژوهش ها و با کشف پرتو ایکس و عنصرها و بررسی دقیق طیف

انها عدد اتمی کشف و اشکار شد و عناصر بر حسب افزایش عدد اتمی مرتب و نارسایی های

جزیی موجود در جدول مندلیف از بین رفت. زیرا تغییرات خواص عناصر نسبت به عدد اتمی از

نظم بیشتری برخوردارست تا جرم اتمی آنها.

۴ سال پس از نشر جدول مندلیف بوابو در ات به روش طیف نگاری اکا الومینیوم را کشف کرد و گالیم نامید و ۴ سال بعد نیلسون اکا بور را کشف کرد و اسکاندیم نامید و هفت سال بعد و نیکلر هم اکا سیلیسیم را از راه تجربه طیفی کشف کرد و ان را ژرمانیم نامید.

• تغییرات خواص عناصر در دوره ها و گروههای جدول:

(۱) تغییرات شعاع اتمی:

در هر گروه با افزایش عدد اتمی شعاع اتمی افزایش می یابد و در هر دوره با افزایش عدد اتمی شعاع اتمی به تدریج کوچکتر می گردد.

(۲) تغییرات شعاع یونی:

شعاع یون کاتیون هر فلز از شعاع اتمی ان کوچکتر و شعاع هر نا فلز از شعاع اتمی ان بزرگتر است. به طور کلی تغییرهای شعاع یونی همان روند تغییرات شعاع اتمی است.

(۳) تغییرات انرژی یونش:

در هر دوره با افزایش عدد اتمی انرژی یونش افزایش

می یابد و در هر گروه با افزایش لایه های الکترونی انرژی یونش کاهش می یابد.

(۴) تغییرات الکترون خواهی:

در هر دوره با افزایش عدد اتمی انرژی الکترونخواهی افزایش می یابد و در هر گروه با افزایش عدد اتمی اصولاً انرژی الکترون خواهی از بالا به پایین کم می شود.

(۵) تغییرات الکترونگاتیوی:

در هر دوره به علت افزایش نسبتاً زیاد شعاع اتمی الکترونگاتیوی عناصر کم میشود و در هر دوره به علت کاهش شعاع اتمی الکترونگاتیوی عناصر افزایش می یابد.

(۶) تغییر تعداد الکترونها لایه ظرفیت و عدد اکسایش: در هر دوره از عنصری به عنصر دیگری واحد به تعداد الکترون های ظرفیت افزوده میشود و تعداد این الکترونها و عدد اکسایش در عنصرهای هر گروه با هم برابرند.

(۷) تغییرات پتانسیل الکترونی:

در ازای هر دوره با افزایش عدد اتمی توانایی کاهندگی عنصرها کاهش می یابد و توانایی اکسید کنندگی آنها افزایش می یابد. از این روفلهایی که در سمت چپ دوره ها جای دارند خاصیت کاهندگی و نافلهایی که در سمت راست دوره ها جای دارند توانایی اکسید کنندگی دارند. در مورد عناصر یک گروه توانایی اکسید؟ کنندگی با افزایش عدد اتمی و پتانسیل کاهش می یابد.

(۸) تغییرات توانایی بازی هیدروکسید:

توانایی بازی هیدروکسید عناصر در گروهها از بالا به پایین افزایش می یابد اما در دوره از سمت چپ به راست رو به کاهش است.

۹) تغییرات دما و ذوب یا جوش:

در هر دوره دمای ذوب و جوش تا اندازه ای به طور تناوبی تغییر می کند ولی این روند منظم نیست و در مورد عناصر گروهها نیز روند واحدی وجود ندارد.

جدول تناوبی عناصر شیمیایی

نمایشی از عناصر شیمیایی است که بر اساس ساختار الکترونی مرتب شده است، بطوریکه بسیاری از خواص شیمیایی بصورت منظم در طول جدول تغییر نماید.

جدول اولیه بدون اطلاع از ساختار داخلی آنها ساخته شد: اگر عناصر را بر حسب جرم اتمی

آنها مرتب نمائیم، و آنگاه نمودار خواص معین دیگر آنها را بر حسب جرم اتمی رسم نمائیم،

میتوان نوسان یا تناوب این خواص را بصورت تابعی از جرم اتمی مشاهده نمود. اولین کسی که

توانست این نظم را مشاهده نماید، یک شیمیدان آلمانی به نام Johann Wolfgang

D?einer بود. او متوجه تعدادی تثلیث از عناصر مشابه شد :

نمونه تثلیث ها						
عنصر	جرم اتمی	چگالی	-----	عنصر	جرم اتمی	چگالی
Ca	40.1	1.55 g/cm ³	-----	Cl	35.5	1.56 g/L
Sr	87.6	2.6 g/cm ³	-----	Br	79.9	3.12 g/L

3.5 g/cm ³	137	Ba	-----	4.95 g/L	126.9	I
-----------------------	-----	----	-------	----------	-------	---

و به دنبال او، شیمیدان انگلیسی John Alexander Reina Newlands متوجه گردید

که عناصر از نوع مشابه در فاصله‌های هشت تایی یافت می‌شوند، که آنها را با نت‌های هشتگانه

موسیقی شبیه نمود، هر چند که قانون نت‌های او مورد تمسخر معاصرین او قرار گرفت. سرانجام

شیمیدان آلمانی Lothar Meyer و شیمیدان روسی Dmitry Ivanovich

Mendeleev تقریباً بطور همزمان اولین جدول تناوبی را، با مرتب نمودن عناصر بر حسب

جرمشان، توسعه دادند (ولی مندلیف تعداد کمی از عناصر را خارج از ترتیب صریح جرمی، برای

تطابق بهتر با خواص همسایگان نشان رسم نمود - این کار بعدها با کشف ساختار الکترونی عناصر

در اواخر قرن نوزدهم و اوایل قرن بیستم توجیه گردید). فهرست عناصر بر اساس نام، علامت

اختصاری و عدد اتمی موجود می‌باشد. شکل زیر جدول تناوبی عناصر شناخته شده را نمایش

میدهد. هر عنصر با عدد اتمی و علامتهای شیمیایی. عناصر در یک ستون ("گروه") از لحاظ

شیمیایی مشابه می‌باشند .

1	1		1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	گروه	
8	7	16	15	14	3	12	11	0	9	8	7	6	5	4	3	2	1	ه

ردیف

ف

2

1 1

He																									H		
10	9	8	7	6	5																				4	3	
Ne	F	O	N	C	B																				e	Li	
																									1	11	
18	17	16	15	14	13																				2	3	
Ar	Cl	S	P	Si	Al																				g	Na	
																									2		
36	35	34	33	32	31	30	29	28	27	26	25	24	23	22	21										0	19	
Kr	Br	Se	As	Ge	Ga	Zn	Cu	Ni	Co	Fe	Mn	Cr	V	Ti	Sc										a	K	
																									3	37	
54	53	52	51	50	49	48	47	46	45	44	43	42	41	40	39										8	5	
Xe	I	Te	Sb	Sn	In	Cd	Ag	Pd	Rh	Ru	Tc	Mo	Nb	Zr	Y										Sr	Rb	
																								*	5		
86	85	84	83	82	81	80	79	78	77	76	75	74	73	72	71										6	55	
Rn	At	Po	Bi	Pb	Tl	Hg	Au	Pt	Ir	Os	Re	W	Ta	Hf	Lu										a	B	
																										8	87
11	11	11	11	11	11	11	11	11	10	10	10	10	10	10	10										*	8	
8	7	6	5	4	3	2	1	0	9	8	7	6	5	4	3										*	8	

Uu	Uu	Uu	Uu	Uu	U	Uu	Uu	Ds	Mt	Hs	Bh	Sg	D	Rf	Lr	R	r
o	s	h	p	q	ut	b	u						b			a	

70	69	68	67	66	65	64	63	62	61	60	59	58	57
Yb	Tm	Er	Ho	Dy	Tb	Gd	Eu	Sr	Pm	Nd	Pr	Ce	La
10	10	10				96	95	94	93	92	91	90	89
2	1	0	99	98	97	Cm	Am	Pu	Np	U	Pa	Th	Ac
No	Md	Fm	Es	Cf	Bk								

*لانثانیدها

**آکتینیدها

گروههای شیمیایی جدول تناوبی

قلیائی فلزیها	قلیائی خاکیها	لانثانیدها	آکتینیدها	فلزات انتقالی
فلزات ضعیف	شبه فلزات	غیر فلزات	هالوژنها	گازهای کامل

در اینجا روشهای دیگر برای نمایش جدول ارائه شدهاند :

جدول استاندارد - جدول جایگزین - جدول ضد - جدول بزرگ - جدول عظیم - جدول

عریض - جدول توسعه یافته - جدول ساختاری - فلزات و غیر فلزات

کد رنگ برای اعداد اتمی :

- عناصر شماره گذاری شده با رنگ آبی ، در دمای اتاق مایع هستند؛
- عناصر شماره گذاری شده با رنگ سبز ، در دمای اتاق بصورت گاز می باشند؛
- عناصر شماره گذاری شده با رنگ سیاه، در دمای اتاق جامد هستند .
- عناصر شماره گذاری شده با رنگ قرمز ترکیبی بوده و بطور طبیعی یافت نمی شوند(همه در دمای اتاق جامد هستند.)

- عناصر شماره گذاری شده با رنگ خاکستری ، هنوز کشف نشده اند (و بصورت کم رنگ نشان داده شده اند تا گروه شیمیایی را که در آن قرار می گیرند، مشخص نماید.)
- و می توانید در این کلید واژه جدول برای تشدید مغناطیسی را بیابید .
- تعداد لایه الکترون در یک اتم تعیین کننده ردیفی است که در آن قرار می گیرد. هر لایه به زیر لایه های متفاوتی تقسیم میشود، که هر اندازه عدد اتمی افزایش می یابد، این لایه ها به ترتیب

زیر :

1s

2s 2p

3s 3p

4s 3d 4p

5s 4d 5p

6s 4f 5d 6p

7s 5f 6d 7p

8s 5g 6f 7d 8p

...

براساس ساختار جدول پر میشوند. از آنجائیکه الکترونهاى خارجى ترین لایه، خواص شیمیایی را تعیین مینمایند، این لایه ها در میان گروههای یکسان مشابه اند. عناصر همجوار با یکدیگر در یک گروه، علیرغم اختلاف مهم در جرم، دارای خواص فیزیکی مشابه میباشند. عناصر همجوار با یکدیگر در یک ردیف دارای جرم های مشابه ولی خواص متفاوت میباشند .

برای مثال، عناصر بسیار نزدیک به نیتروژن (N) در ردیف دوم کربن (C) و اکسیژن (O)

میباشند. علیرغم تشابه آنها در جرم (که بصورت ناچیزی در واحد جرم اتمی تفاوت دارند)،

دارای خواص بینهایت متفاوتی هستند، همانطور که با بررسی فرمهای دیگر میتوان ملاحظه نمود:

اکسیژن دو اتمی یک گاز است که سوختن را تشدید می نماید، نیتروژن دو اتمی یک گاز است

که سوختن را تشدید نمی کند، و کربن یک جامد است که میتواند سوزانده شود(بله، میتوان

الماس را سوزاند) .

در مقایسه، عناصر بسیار نزدیک به کلر (Cl) در گروه یکی مانده به آخر در جدول « هالوژن ها)

فلوئور (F) و برم (Br) میباشند. علیرغم تفاوت فاحش جرم آنها در گروه، فرمهای دیگر آنها

دارای خواص بسیار مشابه میباشند: آنها بسیار خورنده (بدین معنی که تمایل خوبی برای ترکیب

با فلزات، برای تشکیل نمک هالاید فلز)؛ کلر و فلوئور گاز هستند، درحالیکه برم یک مایع با

تبخیر بسیار کم میباشد؛ کلر و برم بسیار رنگی هستند .